

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

อัตต (Self) และ อัตมโนทัศน์ (Self-Concept)

แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องอัตต เริ่มเป็นที่สนใจครั้งแรกในแวดวงของนักปรัชญา เมื่อมีการกล่าวถึงอัตต ก็มักจะใช้คำต่าง ๆ กัน เช่น สปิริต (spirit) บาง ไซคี (psyche) บาง หรือโซล (soul) บาง สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องอัตตมาเป็นที่สนใจกันแพร่หลายในหมู่นักจิตวิทยาขณะนั้น เริ่มมาจากวิลเลียม เจมส์ (William James) ได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับอัตตไว้ในหนังสือชื่อ ปรีนซิเปิล ออฟ ไซโคโลจี (Principle of Psychology) ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1890 ในบทที่ชื่อว่า เดอะ คอนเชียส ออฟ เซลฟ์ (The Conscious of Self) ซึ่งเป็นบทที่ยาวที่สุดในหนังสือชุดนี้ แต่แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ถูกละเลยไปในระยะครั้งแรกของศตวรรษที่ 20 เพราะนักจิตวิทยาคลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ซึ่งเน้นความสำคัญของจิตวิทยาการทดลอง และเป็นพวกที่มีชื่อเสียงอยู่ในระยะนั้น ได้วิจารณ์และคัดค้านว่าทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องอัตตไม่ได้อยู่ในขอบเขตของวิชาจิตวิทยา จนกระทั่งปี 1923 ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอีโก (ego) ขึ้นมา และอีโกของฟรอยด์มีส่วนคล้ายคลึงกับอัตตของเจมส์ จึงทำให้แนวความคิดเรื่องอัตตกลับมาเป็นที่สนใจอีกครั้งหนึ่ง ได้มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องอัตตกันอย่างกว้างขวางตั้งแต่นั้นปี 1950 เป็นต้นมา

คำว่า อัตต (Self) ที่นักจิตวิทยาใช้มีความหมายกว้างมาก ในบางครั้งนักจิตวิทยาก็ใช้คำว่าอัตต (Self) ในขณะที่หมายถึงอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ฮอลล์ และลินด์ซี¹ (Hall and Lindzey) ได้กล่าวถึงความหมายของอัตตที่ใช้กันในหมู่นักจิตวิทยา

¹Calvin S. Hall, and Gardner Lindzey, Theory of Personality (New York: John Wiley & Sons, 1959), p. 468.

ว่ามี 2 ความหมายใหญ่ ๆ คือ

1. อัจฉกในแง่วัตถุ (Self - as - object) ซึ่งหมายถึง ทักษะคติ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมทั้งหมดที่บุคคลมีต่อรูปร่างลักษณะ พฤติกรรม คุณค่าของตนเองในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่ง หรือหมายถึงวิถีทางที่บุคคลรับรู้และประเมินผลเกี่ยวกับตนเอง

2. อัจฉกในแง่กระบวนการ (Self - as - process) ซึ่งหมายถึง อัจฉกในฐานะผู้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ อันได้แก่ การคิด การพิจารณารับรู้ การจัดการกับสิ่งแวดล้อม

ตามความหมายนี้ ไวลีย์² (Wylie) เห็นว่า คำว่าอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ก็หมายถึงอัจฉกในความหมายที่ 1 นั่นเอง

วิลเลียม เจมส์³ (William James) นักจิตวิทยาคนแรกที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องของอัจฉกได้กล่าวถึงอัจฉกใน 2 ลักษณะ คล้ายกับฮอลด์ และลินคอล์น คืออัจฉกในฐานะผู้รับรู้ (the self is regarded as a knower) และอัจฉกในฐานะผู้ถูกรับรู้ (the self is regarded as an object of what is known) เจมส์เห็นว่า อัจฉกในฐานะผู้รับรู้ไม่ได้ช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลได้ และควรจะเป็นเรื่องที่อยู่ในขอบเขตของวิชาปรัชญามากกว่า และได้ให้ความหมายของอัจฉกในฐานะผู้ถูกรับรู้ไว้ว่า คือสิ่งที่บุคคลรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตัวเขาเอง ซึ่งประกอบด้วยอัจฉกทางวัตถุ (material self) หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นเป็นเจ้าของ เช่น ร่างกาย ครอบครัวย สิ่งของต่าง ๆ อัจฉกในสังคม (social self) หมายถึงความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น และ อัจฉกในจิต (spiritual self) หมายถึงกระบวนการทางจิตใจ เช่น ความคิด อารมณ์ ความปรารถนา เป็นต้น

เพอร์คีย์⁴ (Purkey) ได้สรุปความหมายของอัจฉกจากทัศนะของนักจิตวิทยาหลายคน เช่น โรเจอร์ (Roger) เจอร์ซิลด์ (Jersild) และ คอมส์ กับสติก (Combs and

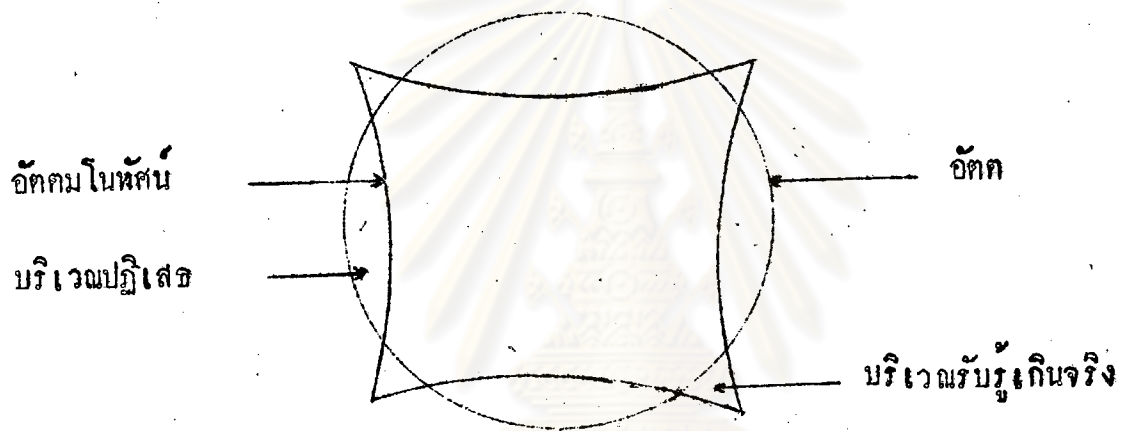
²Ruth C. Wylie, op. cit., p. 1.

³William James, Principle of Psychology, Vol. 1. (New York: Dover, 1950), pp. 291-305.

⁴William W. Purkey, op. cit., p. 7.

Snygg) เอาไว้ว่า อักตคือระบบของความเชื่อที่บุคคลมีต่อตนเอง และความเชื่อนี้มีลักษณะ
จัดรวมอย่างมีระเบียบ (organized) ไม่หยุดนิ่ง (dynamic) และได้จากการเรียนรู้
(learning)

แมคเดวิด และ ฮาเรารี⁵ (McDavid and Harari) ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่าง
และความเกี่ยวของกันระหว่างอัครกกับอัครกโนทัศน์เอาไว้อย่างชัดเจน โดยใช้แผนภูมิที่เรียก
ว่า "ชีส เบอร์เกอร์" (Cheese burger) ดังนี้

อัครก (Self) หมายถึง ส่วนรวมทั้งหมดของร่างกาย พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด
ของบุคคลความวิธึทางที่บุคคลนั้นเป็น แทนด้วยส่วนวงกลมทั้งหมด

อัครกโนทัศน์ (Self-Concept) คือระบบโครงสร้างของการรับรู้ (cognitive)
ที่บุคคลมีต่ออัครก ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แทนด้วยสี่เหลี่ยมที่คลุม
ทับวงกลม

⁵John W. McDavid, and Herbert Harari, Social Psychology
(New York: Harper & Row, 1969), pp. 220-222.

⁶Carl R. Rogers, Client-Centered Therapy (Boston: Houghton
Mifflin, 1951), p. 136.

บริเวณปฏิเสธ (Area of denial) เป็นส่วนของอัตถ์ที่อัตถ์โนทัศน์รับรู้ไม่ได้ หรือไม่ยอมรับ อาจเป็นได้ทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี

บริเวณรับรู้เกินจริง (Area of fabrication) เป็นส่วนของอัตถ์โนทัศน์ที่รับรู้ได้เกินที่มันเป็นจริง อาจเป็นได้ทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี

นอกจากนี้ยังกล่าวต่อไปอีกว่า อัตถ์โนทัศน์เป็นโครงสร้างทางทัศนคติ (Attitude structure) ลักษณะหนึ่ง นอกจากจะรับรู้ว่าคุณเองเป็นอย่างไรแล้ว ยังจะมีการประเมินผลเกี่ยวกับตนเองว่าชอบหรือไม่ชอบตามมาควย

โรเจอร์⁶ (Rogers) ได้ให้ความหมายของอัตถ์โนทัศน์ไว้คล้าย ๆ กับของ แมค เดวิด และฮาร์วีย์ คือเป็นโครงสร้างของการรับรู้ (configuration of perception) ที่บุคคลมีต่อตนเอง เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ ความสามารถ การรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม การรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง เป็นต้น โรเจอร์ เห็นว่า อัตถ์โนทัศน์พัฒนาขึ้นมาจากผลของการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์ (interaction) กับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะจากการที่บุคคลได้รับการประเมินผลจากบุคคลอื่น

กู๊ด⁷ (Good) ได้ให้ความหมายของอัตถ์โนทัศน์ไว้ว่า เป็นการรับรู้ของบุคคล เกี่ยวกับความสามารถ รูปร่างลักษณะ การกระทำ กิจกรรมประจำวันของตนเองในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่ง

ส่วน โวลแมน⁸ (Wolman) ได้ให้ความหมายไว้ว่า อัตถ์โนทัศน์คือการประเมินผลที่บุคคลมีต่อตัวเอง

บาร์ตัสเซค⁹ (Bartussek) กล่าวว่า อัตถ์โนทัศน์เป็นผลรวมของทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรม ความสามารถและคุณลักษณะของตนเอง

⁷Carter V. Good, (Ed.) Dictionary of Education (3d ed.; New York: McGraw-Hill, 1973), p. 254.

⁸Benjamin B. Wolman, (Ed.) Dictionary of Behavioral Science (New York: McMillan, 1973), p. 342.

⁹D. Bartussek, "Self-Concept," Encyclopedia of Psychology, edited by H.J. Eysenck, W. Arnold, and R. Meili, III (1972), p. 185.

ออสซูเบล และ โรบินสัน¹⁰ (Ausubel and Robinson) เห็นว่า อัตมโนทัศน์ เป็นความรู้ความเข้าใจ (cognitive) และทัศนคติ¹¹ (affective) ของบุคคลที่มีต่อตนเอง เป็นลักษณะที่สลับซับซ้อนมาก

อ่ำไพ สิริพิพัฒน์¹¹ เห็นว่า อัตมโนทัศน์กับอัตตไม่ใช่สิ่งเดียวกัน แต่อัตมโนทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของอัตต เป็นส่วนที่สำคัญที่เป็นแก่นแท้ เป็นคุณลักษณะประจำตัวของคน เป็นลักษณะที่บุคคลคิดว่าเขาเป็นตัวเองตลอดเวลาทุกสถานที่

อัตมโนทัศน์จะเริ่มพัฒนามาตั้งแต่วัยทารก เริ่มจากเมื่อเด็กเริ่มรู้จักแยกแยะตัวเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ นักจิตวิทยาหลายท่าน เช่น มีด (Mead) ซัลลิแวน (Sullivan) โรเจอร์ (Rogers) เห็นว่า อัตมโนทัศน์นั้นเป็นผลมาจากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์ (interaction) กับสังคมและสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลอื่นในสังคมมีปฏิริยาต่อเขาอย่างไร โดยเฉพาะซัลลิแวน ได้เน้นถึงความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็ก (significant others) ว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็กมาก เด็กจะพยายามปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นที่พึงพอใจของบุคคลเหล่านี้ ซัลลิแวนจึงให้คำนิยามคำว่า อัตมโนทัศน์ไว้อีกแง่หนึ่งว่า เป็นการจัดระเบียบประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มา (an organization of educative experience) เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่จะทำให้เขาเกิดความวิตกกังวล¹² และเห็นว่าอัตตที่บุคคลได้รับรู้นั้นไม่ใช่อัตตที่แท้จริง (real self) แต่เป็น "อัตตคามที่สังคมตรา"¹³ ซึ่งก็หมายความว่า บุคคลจะมีอัตมโนทัศน์เป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับว่าคนอื่นในสังคมเห็นว่าเขาเป็นคนอย่างไรนั่นเอง

¹⁰ David P. Ausubel and Floyd G. Robinson, School Learning (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1969), p. 405.

¹¹ อ่ำไพ สิริพิพัฒน์, เรื่องเกม, หน้า 93.

¹² Seymour Epstein, "The Self-Concept Revisited or a Theory of a Theory," American Psychologist, 28 (May, 1973), 406.

¹³ ประมวลู จิตคิดสัน, ทฤษฎีจิตวิทยาว่าด้วยบุคลิกภาพ (เอกสารทางวิชาการ ฉบับที่ 1, ขอนแก่น : วิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม, น.ป.), หน้า 105.

สรุปแล้ว อักมโนทัศน์ ก็คือความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติที่บุคคลมีต่อตนเองในทุก ๆ ด้าน ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้มีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติเหล่านี้จะพัฒนาไปได้อย่างค่อย ๆ ตามระดับวุฒิภาวะและสิ่งแวดล้อม ไม่มีการจำกัดเวลาและขอบเขต อักมโนทัศน์ไม่ใช่ข้อเท็จจริง เพราะบุคคลอาจจะมีความคิดเห็น รับรู้เกี่ยวกับตนได้ไม่ตรงกับที่ตนเองเป็นจริง ๆ ก็ได้

การเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์

นักจิตวิทยาหลายท่านเห็นพ้องกันว่า อักมโนทัศน์มีลักษณะคงที่ มีเสถียรภาพ (stability) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เมื่อคนเรามีอักมโนทัศน์เช่นไรแล้วจะต้องเป็นเช่นนั้นตายตัวตลอดไป อักมโนทัศน์ก็สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปได้ เช่นเดียวกับลักษณะอื่น ๆ

คอมส์ และ สนิก (Combs and Snygg) กล่าวว่า อักมโนทัศน์จะต้องคงที่ แต่ไม่ใช่สิ่งตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมาบ่อย ๆ¹⁴

เซมัวร์ เอปสไตน์¹⁵ (Seymour Epstein) เห็นว่า อักมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับ

คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers) เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์เป็นผลมาจากวุฒิภาวะ (maturation) และการเรียนรู้ (learning)¹⁶

โฮเวิร์ด เคนด์เลอร์¹⁷ (Howard H. Kendler) กล่าวว่า อักมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงได้ตามเวลา สถานการณ์ และบทบาทในสังคมของบุคคลนั้น

002648

¹⁴อาไฟ ศิริพิพัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า 94.

¹⁵Seymour Epstein, op.cit., 408.

¹⁶Calvin S. Hall, and Gardner Linzey, op.cit. p. 476.

¹⁷Howard H. Kendler, Basic Psychology (2d ed.; New York: Appleton-Century-Crofts, 1968), p. 467.

พรหมทิพย์ เกษะนันท์¹⁸ เห็นว่า อคติในทัศนเป็นสิ่งที่ปฏิรูปมาจากประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม เมื่อประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงได้ อคติในทัศนจึงควรเป็น สิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และองค์ประกอบที่ทำให้ทัศนเปลี่ยนแปลงได้แก่

1. สังคมที่เขาอาศัยอยู่ การเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับจากสังคมที่เขาอาศัย อยู่นั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้ทั้งในทางที่ดีขึ้นหรือคอยลง

2. ผู้ที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลเหนือพัฒนาการของบุคคลนั้น เช่น บิดา มารดา ครู ญาติ หรือเพื่อนสนิท ความไว้วางใจ ความเชื่อต่อทัศนคติ ที่คนเหล่านี้มีต่อบุคคลนั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้นได้

3. อคติในทัศนตามปณิธาน (ideal self-concept) หมายถึง ความ นึกคิด ทัศนคติเกี่ยวกับตนเองตามทีบุคคลนั้นปรารถนาจะเป็น บุคคลจะตั้งทัศนคติตาม ปณิธานเอาไว้ แล้วจะพยายามเปลี่ยนตัวเองให้เป็นอย่างที่ตั้งปณิธานเอาไว้ ถ้าทำได้ อคติในทัศนของเขา ก็จะดีขึ้น ถ้าทำไม่ได้ก็จะเกิดทอดย รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า ทำให้ อคติในทัศนคอยลง

เฮอร็อค¹⁹ (Hurlock) เห็นว่า ความไม่คงที่หรือไม่มีเสถียรภาพ (instability) ของทัศนคติจะเกิดขึ้นถ้าหากว่าเด็ก เกิดความสับสนเกี่ยวกับตัวเขาเองว่า เขาเป็นคนอย่างไร ความสับสนอันนี้อาจเกิดจากบุคคลต่าง ๆ ที่เขาได้ติดต่อเกี่ยวข้องด้วย หรือเกิดจากความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการทำงานบางอย่าง หรืออาจเกิดจากความ ไม่คงเส้นคงวาของบุคคลในบ้านปฏิบัติต่อเขา หรือเกิดจากความแตกต่างระหว่างวิถีทางที่ บุคคลในบ้านกับบุคคลนอกบ้านปฏิบัติต่อเขา นอกจากนี้ความไม่ลงรอยกันระหว่างทัศนคติ ตามความเป็นจริงกับทัศนคติตามปณิธานก็อาจทำให้ทัศนคติของเด็กไม่มีเสถียรภาพได้

¹⁸พรหมทิพย์ เกษะนันท์, "การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของวัยรุ่น," วารสารครุศาสตร์, 3 (สิงหาคม-กันยายน, 2516), 65-66.

¹⁹Elizabeth B. Hurlock, Child Development (5th ed. New York: McGraw-Hill, 1972), p. 463.

การวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์

เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์: ได้มีผู้สนใจทำการศึกษาวินิจฉัยไว้หลายท่าน เช่น

เพน, กรุมมอนต์ และ ดังกิ²⁰ (J. Payne, A.W. Drummond, and M. Lunghi) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของผู้ที่เข้าร่วมการสำรวจมหาสมุทรอาร์กติกพบว่า ผู้เข้าร่วมการสำรวจมีการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ไปในทางที่ดีขึ้นกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมการสำรวจอย่างมีนัยสำคัญ

คอนน์ ไบน²¹ (Donn Byrne) ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ไว้ดังต่อไปนี้

ในปี 1960 ไวคเบค (Videbeck) ได้ศึกษาถึงผลของการประเมินผลบุคคลโดยผู้อื่นที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ พบว่าถ้าบุคคลได้รับการประเมินผลในทางที่ดีเขาจะมีการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ไปในทางที่ดีขึ้น และถ้าบุคคลได้รับการประเมินผลในทางที่ไม่ดี อัตมโนทัศน์ของเขาก็จะค่อยลง

ในปี 1960 เวสส์แมน, ริคส์ และ ทิล (Wessman, Ricks and Tyl) ได้ศึกษาถึงผลของการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ตามความเป็นจริงกับอัตมโนทัศน์ตามปติธานในขณะที่มีอารมณ์ที่สูงกว่าในขณะที่มีอารมณ์ไม่คืออย่างมีนัยสำคัญ

ในปี 1961 บลูม (Bloom) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์กับอายุ พบว่า อัตมโนทัศน์กับอายุมีความสัมพันธ์กันแบบเส้นโค้ง (curvilinear) โดย

---

²⁰J. Payne, A.W. Drummond, and M. Lunghi, "Changes in the Self Concepts of School-Leavers Who Participated in an Arctic Expedition," The British Journal of Educational Psychology, 40 (June, 1970), 211-216.

²¹Donn Byrne, An Introduction to Personality: A Research Approach (Englewood Cliff, New Jersey: Prentice-Hall, 1966), pp.462-470.

มีอัตราส่วนความสัมพันธ์ (correlation ratio) เท่ากับ .35 อักมโนทัศน์จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากอายุ 20 ปี และจะสูงสุดในระหว่างอายุ 50 - 59 ปี แล้วจะค่อย ๆ ลดลง ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า อักมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงไปตามอายุของบุคคล

ในปี 1954 อีวิง (Ewing) ได้ศึกษานักศึกษาที่เข้ามารับการปรึกษาแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาบุคลิกภาพบางประการ ผลปรากฏว่าอักมโนทัศน์ของนักศึกษาที่ขึ้นภายหลังได้มารับการปรึกษาแนะแนว และความแตกต่างระหว่างอักมโนทัศน์ตามความเป็นจริงกับอักมโนทัศน์ตามปณิธานลดน้อยลงด้วย

ในปี 1973 พรรณทิพย์ เกษะนันท์²² (Punthip Bekanan) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์ของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก พบว่าการใช้แบบอย่าง (model) ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์ของเด็กวัยรุ่น

ในปี 1975 พรรณทิพย์ เกษะนันท์, เกรี่ แซป, และ ทิวิน น้อยสุวรรณ²³ (Punthip Bekanan, Gary L. Sapp, and Tewin Noisuwane) ได้ทำการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเด็กในสถานสงเคราะห์ไทยและอเมริกัน พบว่าเด็กไทยมีการเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์มากกว่าเด็กอเมริกัน อายุของผู้ที่ใช้เป็นแบบอย่างมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์ของทั้งเด็กไทยและเด็กอเมริกัน

จากการศึกษาของพรรณทิพย์ เกษะนันท์ ทั้ง 2 เรื่อง เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์ของวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษา แต่ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอักมโนทัศน์ของวัยรุ่นในระดับวิทยาลัยและเป็นนักศึกษานักสอน ซึ่งก็มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น

²²Punthip Bekanan, "The Positive Self-Evaluation of Selected Adolescents Living in Group Care" (Unpublished Doctoral Dissertation, University of North Carolina at Greensboro, 1974).

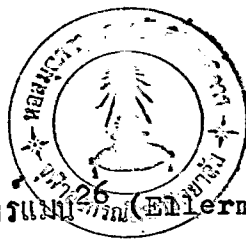
²³Punthip Bekanan, Gray L. Sapp, and Tewin Noisuwane, op.cit.

ในปี 1969 เวย์น่ ดูมาส์²⁴ (Wayne Dumas) ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลง
 อคติในทัศนของนักศึกษาฝึกสอน และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทัศน
 องค์ประกอบที่ศึกษาคือวิชาที่ฝึกสอน ได้แก่ ภาษาอังกฤษ, สังคมศึกษา, วิทยาศาสตร์,
 คณิตศาสตร์ และพลศึกษา โดยใช้นักศึกษาฝึกสอนของวิทยาลัยเทคโนโลยีเท็กซัสที่ออกฝึก
 สอนในภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 1966 จำนวน 106 คน ออกฝึกสอนเป็นเวลา 18 สัปดาห์
 ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบวัด ไฟด์เลอร์ อินเตอร์เพอร์ซันนัล เปอร์เซ็ปชัน สเกล
 (Fiedler Interpersonal Perception Scale) ก่อนและหลังฝึกสอน ปรากฏว่า
 คะแนนเฉลี่ยจากการตอบแบบวัดครั้งหลังสูงกว่าครั้งแรกร้อย่างมีนัยสำคัญ มีนักศึกษาฝึกสอน
 27% เปลี่ยนทัศนคติไปในทางค้อยลง 71% เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น และ 2% ไม่แสดง
 การเปลี่ยนแปลงเลย และพบว่านักศึกษาที่ฝึกสอนวิชาภาษาอังกฤษมีการเปลี่ยนทัศนคติ
 ขึ้น ส่วนนักศึกษาที่ฝึกสอนวิชาพลศึกษามีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติค้อยลง

เพื่อศึกษาถึงผลของการฝึกสอนที่มีต่อการพัฒนาทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพครู ในปี
 1971 กรันด์เฟสต์²⁵ (Grundfest) ได้ใช้นักศึกษาฝึกหัดครูหญิง จำนวน 102 คน กลุ่ม
 ทดลองเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ออกฝึกสอน ส่วนกลุ่มควบคุมเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ยังไม่
 ออกฝึกสอน ให้นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มตอบแบบวัดทัศนคติในอาชีพ (Occ Rep
 Test) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพ (occupational self-concept)
 เป็นเวลา 3 ครั้ง คือก่อนฝึกสอน 2 เดือน ใกล้เคียง ๆ จะออกฝึกสอน และเมื่อใกล้จะเสร็จ
 สิ้นการฝึกสอน ปรากฏว่านักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมี
 นัยสำคัญ

²⁴Wayne Dumas, "Factors Associated with Self-Concept Change
 in Student Teachers," The Journal of Educational Research,
 6 (February, 1969), 275-278.

²⁵Sandra Leah Grundfest, "The Effect of Student Teaching,
 and Related Professional Training, on Vocational Self-Concept
 Development," Dissertation Abstracts, 32 (August, 1971), p. 373-A.

ในปี 1974 เอลเลอร์แมน²⁶ (Ellerman) ได้ศึกษาถึงผลของการบันทึกภาพกิจกรรมการสอน โดยใช้แถบบันทึกภาพ (Video Tape) ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาฝึกสอน โดยใช้นักศึกษาที่ออกฝึกสอนในโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยหลุยเซียนา จำนวน 76 คน เป็นกลุ่มทดลอง 39 คน นักศึกษาในกลุ่มทดลองจะได้รับการบันทึกภาพกิจกรรมการสอนในระหว่างฝึกสอนเอาไว้ 4 ครั้ง ส่วนนักศึกษาในกลุ่มควบคุมให้ฝึกสอนไปตามปกติ ก่อนและหลังฝึกสอนให้นักศึกษาตอบแบบวัดทัศนคติ แอล เอส ยู ทิชเชอร์ คอนเซ็ปต์ สเกล (L.S.U. Teacher Concept Scale) ผลปรากฏว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน และพบว่านักศึกษาฝึกสอนมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในระหว่างทำการฝึกสอน

ในปี 1974 แอคเลน²⁷ (Acklen) ได้ศึกษาถึงผลของการฝึกมนุษยสัมพันธ์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาฝึกสอน โดยใช้นักศึกษาที่ออกฝึกสอนในฤดูใบไม้ร่วง ปี 1973 จำนวน 100 คน นักศึกษาฝึกสอน 25 คน ในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกมนุษยสัมพันธ์ (Carkhuff-based human relation training) เป็นเวลา 30 ชั่วโมงตลอดระยะเวลาฝึกสอน ส่วนนักศึกษาในกลุ่มควบคุม 75 คน ให้ฝึกสอนไปตามปกติ ก่อนและหลังฝึกสอนให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มตอบแบบวัดทัศนคติ 2 ฉบับ คือแบบวัดทัศนคติเทนเนสซี (Tennessee Self Concept Scale) และเปอร์ซันนัล ออเรียนเตชัน อินเวนทอรี (Personal Orientation Inventory) ผลปรากฏว่า นักศึกษาฝึกสอนที่ได้รับการฝึกมนุษยสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดีขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากนักศึกษาที่ฝึกสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญ

---

²⁶Gary Dwin Ellerman, "Video Taping as a Factor in Self-Concept Changes among Student Teachers," Dissertation Abstracts, 35 (November, 1974), p. 2822-A.

²⁷Leila McCormick Acklen, "A Study of the Effects of Human Relations Training on the Self-Concepts of Student Teachers," Dissertation Abstracts, 35 (April, 1975).

ในปี 1975 ไคกีเลียสกี²⁸ (Dzikielewski) ได้ศึกษาถึงผลของการฝึกสอนวิชาพลศึกษาในชั้นประถมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อวิชาพลศึกษา และการเปลี่ยนแปลงอัตรานิสัยของนักศึกษาฝึกสอน โดยใช้ นักศึกษาวิชาเอกพลศึกษาของมหาวิทยาลัยอลาบามา จำนวน 88 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 44 คน กลุ่มควบคุม 44 คน นักศึกษากลุ่มทดลองออกฝึกสอนวิชาพลศึกษาที่โรงเรียนประถมในเมืองทัสกาลูซา (Tuscaloosa) ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมนั้นให้เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยตามปกติ ให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มตอบแบบวัด แวร์ ฟิสิกัล แอททิจูด สเกล ฟอร์ม เอ (Weir Physical Attitude Scale Form A) และแบบวัดอัตรานิสัยเทนเนสซี (Tennessee Self Concept Scale) ก่อนและหลังออกฝึกสอน ปรากฏว่า ทัศนคติต่อวิชาพลศึกษาของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ทั้งการทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง ส่วนอัตรานิสัยของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มในการทดสอบครั้งแรกไม่แตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในการทดสอบครั้งหลัง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่ทำกันในต่างประเทศ เท่าที่สำรวจพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับอัตรานิสัยของคนไทยยังมีศึกษากันน้อย โดยเฉพาะอัตรานิสัยของนักศึกษาคณะนั้นยังไม่มีใครศึกษามาก่อนเลย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ และคิดว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูต่างๆ ในโอกาสต่อไป

²⁸ Joseph F. Dzikielewski, "The Changes in Attitudes and Self Concepts of Selected Undergraduate Students as a Result of a Teaching Experience in Elementary School Physical Education," Dissertation Abstracts, 36 (September, 1975), p. 1211-A.